

Акімов Олександр Олексійович,
кандидат державного управління,
начальник відділу правового забезпе-
чення Національної служби посеред-
ництва і примирення.

Акімов Александр Алексеевич,
кандидат государственного управ-
ления, начальник отдела правового
обеспечения Национальной службы
посредничества и примирения.

Alexander Oleksiyovych Akimov,
PhD in Public Administration, Head of
the legal department of the National
Mediation and Conciliation.

МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Анотація. Розглядаються питання комплексного дослідження механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України. Проаналізовано комплексний механізм формування та реалізації державної євроінтеграційної політики на основі системи правових, інституційних, організаційних, політичних, економічних, інформаційно-контрольних механізмів.

Ключові слова: державне управління, державні органи, громадський контроль механізмів державної політики, євроінтеграційна політика.

МЕХАНИЗМЫ РЕАЛИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ЕВРОИНТЕГРАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ УКРАИНЫ

Аннотация. Рассматриваются вопросы комплексного исследования механизмов формирования и реализации государственной евроинтеграционной политики Украины. Проанализирован комплексный механизм формирования и реализации государственной евроинтеграционной политики на основе системы правовых, институциональных, организационных, политических, экономических, информационно-контрольных механизмов.

Ключевые слова: государственное управление, государственные органы, общественный контроль механизмов государственной политики, евроинтеграционная политика.

MECHANISMS FOR IMPLEMENTING THE STATE POLICY OF UKRAINE'S EUROPEAN INTEGRATION

Abstract. The article addresses the complex research mechanisms of formation and implementation of state for European integration policy Ukraine. Analyzed the complex mechanism of formation and implementation State's European integration policy on the basis of legal, institutional, organizational, political, economic, informational control mechanisms.

Keywords: public administration, public authorities, public control mechanisms for public policy, European integration policy.

Постановка проблеми. Надзвичайно важливим питанням для нашої держави сьогодні є пошук шляхів і механізмів налагодження взаємозв'язків з глобальним світом, вирішення якого дасть змогу чітко визначити її місце і роль у загальноєвропейському просторі. На сьогодні інтеграція України в Європейський Союз не лише кінцево визначена на найвищому політичному рівні, а й стала переконанням більшості громадян України. Значна кількість нормативно-правових документів, що регулюють відносини України та європейських інституцій, динаміка й трансформація їх взаємозв'язків, наявність спільних напрацювань свідчать про незворотний характер європейських інтеграційних процесів в Україні.

Водночас співставлення українських поглядів та позицій Європейського Союзу засвідчує наявність низки суперечностей. Адже реалізація державної євроінтеграційної політики України відбувалася переважно під час імплементації положень Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейським

Союзом (далі – ЄС). Однак із підписанням 2014 р. нової посиленої Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що також передбачає створення Зони вільної торгівлі між Сторонами, наразі необхідним є вжиття заходів для імплементації її положень для подальшої успішної реалізації державної євроінтеграційної політики України та отримання повноправного членства в Євросоюзі в майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню теорії і практики інтеграції України до ЄС відводилося чільне місце у працях багатьох вітчизняних учених. Окремі проблеми державного управління, формування та реалізації державної політики України, зокрема у сфері євроінтеграції, висвітлюють у своїх працях такі вчені в галузі державного управління, як В. Бакуменко, І. Грицяк, П. Надолішній, Л. Прокопенко, С. Сergyin та ін. Водночас М. Басараб, Н. Гордіюк, І. Рудік, О. Снігир, О. Яніна та інші українські політологи приділяли увагу розвитку відносин України та ЄС. Вітчизняні економісти, серед яких А. Баян,

В. Гурова, Л. Демиденко, А. Яценко, досліджували економічні аспекти європейської інтеграції України. Науковці України в галузі права, у тому числі І. Березовська, О. Гладенко, В. Муравйов, Н. Сюр та інші, присвячували свої праці основам функціонування ЄС і процесу входження правової системи нашої держави до європейського правового простору. Проблеми європейської інтеграції знайшли відображення у працях багатьох зарубіжних учених, а саме: Х. Воллес, Д. МакКормік, П. Тейлор, У. Хічкок тощо.

Незважаючи на те що багатоаспектна проблематика європейської інтеграції України була і залишається предметом та об'єктом постійних наукових досліджень, водночас існує потреба продовження розробок з означеної наукової проблеми в Україні, оскільки за межами дослідницького інтересу в галузі державного управління залишилися питання, пов'язані з комплексним дослідженням механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України.

Мета статті. Обґрунтування механізмів державного управління щодо формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України.

Виклад основного матеріалу. Спершу слід наголосити, що механізм державного управління будь-якою сферою діяльності — “це система взаємоузгоджених важелів, за допомогою яких здійснюються конкретні заходи, через які держава впливає на суспільну діяльність людей з метою досягнення визначених цілей” [1, с. 204]. Складність і масштабність об'єкта державного управ-

ління, тобто суспільства, зумовлює необхідність формування узагальнюючого великого механізму — державного механізму управління [5, с. 375].

Отже, державний механізм — це “структура і підпорядкування всіх державних організацій, що здійснюють покладені на них законодавчі завдання і функції. Державний механізм — у першу чергу, управлінський механізм, що діє на підставі закону, застосовує такі методи управління, як переконання, економічний вплив, примус, регулювання, керівництво державними справами” [2, с. 40]. Державний механізм — система всіх державних організацій (наприклад, державні органи, державні підприємства і державні установи), що реалізують завдання і функції держави. Державні органи — це певним чином організовані групи осіб (колективи) і посадові особи, які діють на правовій основі і здійснюють свої повноваження шляхом прийняття та реалізації державно-владних (загальнообов'язкових) рішень. Система державних органів становить державний апарат.

Державні підприємства і державні установи — це такі організації, які під керівництвом державних органів безпосередньо реалізують завдання і функції держави у сфері виробництва матеріальних (підприємства) чи нематеріальних (установи) благ. Державні підприємства і державні установи не є державними органами, оскільки не виступають суб'єктами державної влади [15, с. 118].

Згідно зі словником термінів з конституційного права “за більш вузького трактування державного механізму він ототожнюється з державним апаратом, а за більш широ-

ким — крім державних органів, охоплює всі інші інститути держави, що становлять її організаційну основу, у тому числі інститути державної території, громадянства, державної власності, бюджетної, грошової і банківської систем, державних систем освіти, науки, культури, охорони здоров'я, соціального забезпечення тощо. Відповідно виокремлюються організаційно-політична, організаційно-економічна, організаційно-соціальна і організаційно-культурна складові державного механізму” [15, с. 118]. Так само релевантним є те, що “залежно від засобів, які використовуються у конкретних механізмах державного управління, вони можуть бути політичними, економічними, соціальними, організаційними та правовими, а також комплексними відповідно до основних сфер суспільної діяльності” [5, с. 375], відповідно до “Енциклопедії державного управління”.

Особливості відповідних механізмів зумовлює специфіка державного управління. Конкретні механізми державного управління, що описують регулювання певних сфер життєдіяльності населення, є достатньо громіздкими [Там само]. Відповідно механізм державного управління є складним утворенням, яке системно поєднує в собі різні елементи. Він є складовою державно-управлінської системи. Тому варто звернути увагу на більш вузьке і більш широке трактування механізмів формування і реалізації державної політики, на які розділяє механізми дослідниця О. Труш. У широкому значенні державна політика реалізується через державний механізм управління,

до складу якого входять механізми державного управління та місцевого самоврядування, механізми функціонування приватного і громадського секторів тощо. У більш вузькому сенсі “реалізація державної політики здійснюється за допомогою комплексного механізму державного управління, який включає набір окремих механізмів (правовий, організаційний, економічний тощо), що дає змогу реалізувати конкретний напрям державної політики відповідно до сфер суспільної діяльності” [13].

Потрібно наголосити на тому, що серед дослідників з державного управління немає єдиного погляду на кількість і зміст складових комплексного механізму державного управління. Як зазначено в “Енциклопедії державного управління”, “залежно від засобів, які використовуються у конкретних механізмах державного управління, вони можуть бути політичними, економічними, соціальними, організаційними та правовими, а також комплексними відповідно до основних сфер суспільної діяльності” [5, с. 376]. Крім того, там зауважено, що “оскільки фактори державного управління можуть мати економічну, соціальну, політичну і правову основу, комплексний механізм державного управління має бути системою економічних, мотиваційних, організаційних, політичних і правових механізмів” [7, с. 264].

Тому далі у статті визначимо і схарактеризуємо комплексний механізм формування та реалізації державної євроінтеграційної політики.

Визначення механізмів у складі комплексного механізму формування та реалізації державної євроін-

теграційної політики пропонуємо здійснювати з точки зору системного підходу як фундаментального у теорії державного управління. Так, системний підхід — це “виділення елементів системних об’єктів державного управління, визначення їх якісних і кількісних характеристик, взаємодії; опис структури досліджуваної системи, зв’язків, способів передавання внутрішньої та зовнішньої інформації” [5, с. 53].

Отже, комплексний механізм формування та реалізації державної євроінтеграційної політики — це відносно самостійна система з визначеною структурою, інструментами і першочерговими завданнями. Такий підхід уможливує розробити комплексний механізм формування та реалізації державної євроінтеграційної політики як науково обґрунтований спосіб пізнання тих процесів, які відбуваються в державі у зв’язку з реалізацією державної євроінтеграційної політики. Відповідно комплексний механізм формування та реалізації державної євроінтеграційної політики охоплює систему правових, інституційних, організаційних, політичних, економічних, інформаційно-контрольних механізмів, які мають використовуватись у комплексі для досягнення мети державної євроінтеграційної політики України.

Далі проаналізуємо детальніше правовий механізм у складі комплексного механізму формування та реалізації державної євроінтеграційної політики. Правовий механізм державного управління — “один з важливих механізмів державного управління, що складається із сукупності правових засобів, за допомогою яких

поведінка суб’єктів суспільних відносин приводиться у відповідність до вимог і дозволів, що містяться в нормах права” [13] або ж це “комплекси взаємопов’язаних юридичних засобів, які об’єктивовані на нормативному рівні, необхідні та достатні для досягнення певної мети” [5, с. 378]. Право посідає важливе місце в комплексному механізмі державного управління, адже норми права визначають завдання управління, а також те, як вони формуються; функції органів державного управління; структуру системи органів державного управління та їх взаємодію; відносини між суб’єктами і об’єктами державного управління тощо.

Загалом правовий механізм державного управління — це нормативно-правове забезпечення державної євроінтеграційної політики, до якого належать: Конституція України; міжнародні договори; договори між Україною та ЄС, зокрема Угода про асоціацію між Євросоюзом та Україною; закони України; державні програми; постанови Верховної ради України (далі — ВРУ); укази Президента України; постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України (далі — КМУ); нормативно-правові та програмні документи центральних органів державної влади України.

Відповідно до Закону України “Про державні цільові програми” вони визначаються як “комплекс взаємопов’язаних завдань і заходів, які спрямовані на розв’язання найважливіших проблем розвитку держави, деяких галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць, здійснюється з використанням коштів Державного бюджету Укра-

їни та узгоджені за строками виконання, складом виконавців, ресурсним забезпеченням” [10]. Державні програми забезпечують досягнення поставленої КМУ мети шляхом концентрації економічних, фінансових, організаційних, інформаційних, мотиваційних ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку держави.

Необхідною умовою функціонування правового механізму є діяльність державних органів, адже держава формує правовий простір, здійснює через свої органи правотворчу, правозахисну і правоохоронну діяльність. Слід зауважити, що правовий механізм державної євроінтеграційної політики формується під впливом різних факторів, зокрема стану реалізації державної євроінтеграційної політики України. Так, договірно-правовою основою співпраці ЄС та України до підписання і початку реалізації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (далі — ЄС), між Сторонами була Угода про партнерство та співробітництво між ними, спрямована насамперед на співробітництво і партнерство між Україною та ЄС в економічній, політичній та інших сферах. Однак ця Угода не передбачала глибокої інтеграції з перспективою членства в ЄС. Варто наголосити також і на вдосконаленні нормативно-правової бази в Україні у різних сферах відповідно до європейських стандартів, адаптацію національного законодавства до норм і стандартів ЄС як одного з чинників успішної реалізації державної євроінтеграційної політики України.

Нормативно-правові засади державної євроінтеграційної політики

регламентують всі відносини, що виникають під час формування та реалізації державної євроінтеграційної політики. Вони визначають правові інструменти і правове середовище діяльності всіх суб’єктів, які залучені до процесу формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України: органи державної влади та інститути громадянського суспільства. Як зазначено в “Енциклопедії державного управління”, правове регулювання спрямоване на досягнення якісного впорядкування суспільних відносин як своєї мети: “механізм правового регулювання відіграє роль своєрідного юридичного “мосту”, що поєднує інтереси суб’єктів з практикою їх реалізації, доводить процес державного управління до логічного результату” [5, с. 379].

Так, інституційний механізм державного управління — механізм формування і реалізації державної євроінтеграційної політики, який охоплює діяльність інституційних елементів, які представляють суб’єктів державної євроінтеграційної політики, у тому числі на основі інституційних засад співробітництва України з ЄС. Наприклад, І. Бабець визначав інституційний механізм щодо державного управління міжнародним співробітництвом регіонів як “складову механізму державного управління міжнародним співробітництвом регіонів, що є сукупністю норм і правил функціонування органів державного управління та правового забезпечення міжнародного співробітництва на загальнодержавному та регіональному рівнях” [1, с. 205].

Одне з визначень “інституційного механізму” тлумачить його як “методологію впливу не лише на формування інституцій, їх взаємозв’язків, а й забезпечення їх функціонування і трансформації. Інституційний механізм налічує такі фази: “1) формування окремих інституцій; 2) побудова інституційної матриці (структура базових інституцій у взаємозв’язках і взаємодії); 3) формування інституційного середовища; 4) інституційне забезпечення функціонування певного сектору, тобто підключення механізму примусу — створення інституціями такого середовища, яке прямо чи опосередковано впливає на поведінку економічних агентів; адаптація; 5) підготовка інституцій чи інституційного середовища в цілому до трансформації, тобто інституційна динаміка” [3, с. 94].

Іншим визначенням “інституційних механізмів” є таке: “сукупність взаємозв’язків між формальними та неформальними інституціями держави, які сприяють поступовому еволюційному розвитку правил і процедур, санкцій і стимулів, стримувачів і противаг у процесах і результатах виробництва, розподілу, обміну, споживання благ, та забезпечують узгодження та коригування інтересів різних суспільних груп, координацію сумісної діяльності на шляху досягнення цілей розвитку всієї системи” [12], яке надала О. Ткачова. Потрібно наголосити, що В. Мармазов і Г. Друзенко використовували як термін “інституційний механізм”, так і “інституціональний механізм” [9]. Ми вважатимемо їх тотожними і використовуватимемо термін “інституційний механізм”, адже саме про

інституційне забезпечення європейської інтеграції йдеться на офіційному сайті КМУ.

Інституційний механізм формування та реалізації державної євроінтеграційної політики включає: 1) суб’єкти державного управління — Президент України, Верховна Рада України, органи виконавчої влади вищого, центрального та регіонального рівнів, уповноважені органи з питань державної євроінтеграційної політики; 2) органи співпраці між Україною та ЄС відповідно до УПС, Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та ін.; 3) органи та посадові особи місцевого самоврядування; 4) недержавні організації (громадські організації, політичні партії, суспільно-політичні групи, засоби масової інформації та інші об’єднання громадян).

Таким чином, інституційний механізм державного управління включає інститути його формування та реалізації на рівні громадянського суспільства, державному та міждержавному рівнях.

Організаційний механізм державного управління — це “сукупність різних за своєю природою конкретних процесів і дій, що ведуть до утворення та вдосконалення взаємозв’язків між складовими елементами в механізмі управління і мають організувати регулювання, управління в інтересах державної влади, ефективну діяльність державно-управлінської системи. Основне призначення організаційних елементів у складі комплексного механізму управління — формування і посилення організаційного потенціалу суб’єктів управління як складової частини

системи управління” [13]. О. Федорчак, наприклад, характеризує у тому числі й організаційний механізм у складі комплексного механізму державного управління як “об’єкти, суб’єкти державного управління, їхні цілі, завдання, функції, методи управління та організаційні структури, а також результати їх функціонування” [14].

Оцінка ефективності організаційного механізму пов’язана безпосередньо з оцінкою структури управління.

Згідно з типовою моделлю концептуальної структури організаційного механізму державного управління до його складу належать: 1) об’єкти державного управління; 2) суб’єкти державного управління; 3) цілі, завдання, функції, методи управління суб’єктів державного управління; 4) організаційні структури та результати їх діяльності [7, с. 264].

Загалом організаційний механізм формування та реалізації державної євроінтеграційної політики направлений на забезпечення функціонування суб’єктів державної євроінтеграційної політики, у першу чергу він охоплює: 1) формування кадрового забезпечення державної євроінтеграційної політики, у тому числі шляхом підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців з європейської інтеграції; 2) забезпечення матеріальними і технічними ресурсами формування та реалізацію державної євроінтеграційної політики з метою її успішного виконання.

Потрібно виокремити й економічний механізм формування та реалізації державної євроінтеграційної політики, у межах якого відзначимо також фінансовий механізм. Еко-

номічний механізм — це “механізми державного управління банківською, грошово-валютною, інвестиційною, інноваційною, кредитною, податковою, страховою діяльністю тощо” [14], тобто економічні чинники європейської інтеграції України, включаючи фінансовий механізм реалізації державної політики інтеграції нашої держави до ЄС. Фінансовий механізм В. Столяров та І. Москалюк визначали як “складову частину господарського механізму, що являє собою сукупність фінансових стимулів, важелів, інструментів, форм і способів регулювання економічних процесів і відношень” [11]. Крім того, фінансовий механізм можна визначити як “сукупність форм і методів створення і використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення різноманітних потреб державних структур, господарських суб’єктів і населення” [16, с. 72]. Саме тому фінансовий механізм включає ціни, податки, пільги, дотації, субсидії, штрафи, санкції, кредити тощо, а його складовими є фінансове прогнозування і планування, фінансові показники, ліміти, резерви, нормативи і система управління фінансами. Отож фінансовий механізм забезпечує регулювання фінансової, інвестиційної та інноваційної діяльності через складання стратегії розвитку, бюджетування та фінансування державної політики, направленої на інтеграцію до ЄС [Там само].

Метою фінансової частини економічного механізму формування та реалізації державної євроінтеграційної політики є створення умов для залучення фінансових ресурсів для ефективного виконання завдань дер-

жавної євроінтеграційної політики, у тому числі шляхом цільового використання як бюджетних коштів, так і фінансової допомоги ЄС Україні відповідно до відповідних програм Євросоюзу (ЄПС, СхП тощо) та їх фінансових інструментів. Крім того, до цього механізму формування та реалізації державної євроінтеграційної політики віднесемо й фінансування заходів з реалізації державної євроінтеграційної політики від представників громадянського суспільства (інститутів та громадян), а також бізнесу.

Слід наголосити також на політичному механізмі формування та реалізації державної євроінтеграційної політики як одному з визначальних на всіх етапах державної політики: як на етапі її формування, так і етапі її реалізації та оцінки. Політичний механізм “формування економічної, соціальної, фінансової, промислової політики тощо” [14], тобто механізм формування і реалізації державної євроінтеграційної політики шляхом політичного діалогу.

Важливо зауважити, що взаємовідносини політичного керівництва та державного управління слід враховувати при розробці механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики. Справді, у визначенні цілей і напрямів державної політики, крім ВРУ, КМУ і державної адміністрації, активну участь беруть політичні партії, наукові інститути і центри, засоби масової інформації, неурядові громадські організації, профспілки тощо. Відтак, як зауважується в “Енциклопедії державного управління”, “все це ускладнює проблему знаходження

соціального консенсусу різних політичних і соціальних сил з даного питання в умовах політичного плюралізму. Велике значення має також позиція виборців, на яку орієнтуються політичні і державні лідери” [4, с. 123]. Тобто політика впливає на формування і реалізацію державної євроінтеграційної політики так само, як і громадянське суспільство.

Також слід схарактеризувати інформаційно-контрольний механізм державного управління як один з важливих механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики, що полягає у підготовці, прийнятті та контролі за виконанням управлінських рішень з боку громадськості на основі повного і достовірного інформування про процес формування та реалізації державної євроінтеграційної політики. Вважаємо, що інформаційно-контрольний механізм державного управління за своєю суттю та значенням можна фактично ототожнити з громадським механізмом державної євроінтеграційної політики, що визначений законодавчо і впливає з прав людини і громадянина України відповідно до Конституції України як сукупності юридичних можливостей та засобів, які направлені на забезпечення інтересів та потреб громадян у різних сферах життя відповідно до європейських стандартів.

Громадський механізм складається з: 1) політичних, економічних і громадянських прав громадян; 2) гарантій захисту прав і свобод громадян; 3) повноважень об’єднань громадян, неурядових громадських організацій у галузі прав і свобод громадян, а також впровадження євро-

пейських стандартів у різних сферах життя; 4) проведення громадського обговорення проектів документів щодо формування та реалізації державної євроінтеграційної політики, моніторинг її реалізації, тобто впровадження громадського контролю щодо формування та результатів реалізації державної євроінтеграційної політики.

Слід зауважити, що інформаційно-контрольний механізм державного управління складається з двох компонентів: інформаційного і контрольного механізму державного управління. Тому далі визначимо кожен з них. Інформаційний механізм державного управління запроваджує інформаційне забезпечення в державному управлінні через засоби масової інформації, застосування Інтернет-ресурсів, складання звітності, розвиток електронного врядування тощо. Можна говорити про те, що знаходження, зберігання, використання, обмін інформацією є частиною управлінської діяльності.

Вирізняють дві основні форми інформування громадськості у сфері державного управління. Перша форма — оперативне інформування — є важливою частиною досягнення стратегічних цілей органів державної влади. Воно означає надання інформації про ті заходи, які організовують або в яких беруть участь органи державної влади максимально наближено до режиму реального часу. Тобто оперативне інформування спрямоване на висвітлення поточної роботи шляхом таких заходів: прес-анонс на веб-сайті органу державної влади; надсилання прес-анонсу чи прес-релізу засобам масової інформації; про-

ведення брифінгів, прес-конференцій; трансляція заходів у прямому ефірі; виступи представників органів державної влади у засобах масової інформації тощо [8, с. 251].

Стратегічне ж інформування направлене саме на перспективу і на координацію цього процесу і полягає в наданні об'єктивної і повної інформації про мету, зміст та механізм реалізації державної політики, а також результати її реалізації. Основною формою стратегічного інформування є проведення інформаційних кампаній. Стверджується, що інформування громадськості у сфері державного управління в Україні направлене переважно на висвітлення діяльності керівника органу державної влади, а не на роз'яснення громадськості цілей, пріоритетів, стратегічних і тактичних планів роботи органів державної влади у певних сферах державної політики, а також причини й очікувані результати прийняття державних рішень у різних сферах суспільного життя [8, с. 251–252].

Важливою складовою інформаційно-контрольного механізму державної євроінтеграційної політики є механізм контролю. Далі визначимо поняття контроль у державному управлінні — “це сукупність форм управлінського впливу, спрямованих на забезпечення законності й стабільності суспільного порядку і державного устрою, дотримання Конституції та інших нормативно-правових актів, забезпечення додержання законних прав та свобод людини і громадянина, підвищення ефективності управління та його подальшого розвитку” [8, с. 307]. Також “Енциклопедія державного управління” надає

визначення поняття “контроль у сфері державного управління”. Він є важливою функцією державної влади та управління, передбачає всестороннє і постійне відстеження й коригування розроблення і здійснення державної політики у певній сфері, виконання державних цільових програм, реалізацію нормативно-правових актів. Отож ці заходи включають контроль за прийняттям рішень і за їх виконанням [5, с. 255].

Контроль з боку громадськості (громадський контроль) є одним з видів контролю і одним з найважливіших, на нашу думку, в інформаційно-контрольному механізмі формування та реалізації державної євроінтеграційної політики через принцип демократизму. Громадський контроль полягає в оцінці громадськістю ступеня виконання органами державної влади їх завдань та дотримання певних норм. Важливою особливістю громадського контролю, на відміну від інших видів контролю, є те, що громадський контроль здійснюється саме громадськістю з метою забезпечення виконання органами державної влади прав і свобод громадян, є їх захистом.

Отже, громадський контроль — це форма участі громадськості в управлінні для збільшення його ефективності. Слід зауважити, що відкритість та прозорість діяльності органів державної влади є запорукою ефективності громадського контролю. Громадяни та їх об'єднання виступають суб'єктами громадського контролю, наприклад, громадські організації, професійні спілки, творчі організації, органи самоорганізації населення, збори громадян за місцем

проживання, засоби масової інформації, громадяни тощо. Потрібно наголосити на значній ролі саме незалежних засобів масової інформації у забезпеченні громадського контролю у демократичній державі.

Однак слід пам'ятати про те, що громадський контроль не має державно-владного змісту, а тому рішення громадськості за результатами перевірок, як правило, мають рекомендаційний характер [8, с. 310]. Громадські слухання, соціологічні та статистичні дослідження, громадська експертиза проектів і актів органів державної влади, публікації у засобах масової інформації, участь громадськості в роботі колегіальних органів влади, аналіз звернень громадян і результатів діяльності тощо можна виокремити як засоби реалізації громадського контролю в державному управлінні.

Важливо відзначити також, що поєднання державного та громадського контролю (так званий державно-громадський контролінг), який визначає “Енциклопедія державного управління”, в органах державної влади підвищує ефективність державної політики у різних сферах суспільного життя, створює систему інформаційного забезпечення процесу управління за участю громадськості. Відмінність же контролінгу від контролю полягає у тому, що контролінг є тим інструментом управління, який направлений на майбутнє, а контроль направлений на минуле, на виявлення помилок в управлінській діяльності. Так, контролінг в органах державної влади — це “інтегрована система управління адміністративними підрозділами державної служ-

би, що ґрунтується на комплексному використанні методів планування, обліку, аналізу, контролю та прогнозування й спрямована на підвищення ефективності управлінських рішень та їх орієнтацію на довгострокову перспективу” [6, с. 346].

Потрібно наголосити, що контролінг тісно пов’язаний з інформацією, адже він спирається на єдність інформаційної бази, фахової та персональної відповідальності, а також на домовленості щодо очікуваних результатів. Більше того, сучасна концепція контролінгу є управлінською концепцією, що “підтримує процеси прийняття рішень в управлінні за допомогою цілеспрямованого забезпечення інформацією з метою досягнення кінцевих цілей і результатів діяльності” [6, с. 347–348].

Залучення громадськості до інформаційно-контрольного механізму державної євроінтеграційної політики дасть можливість забезпечити зворотний зв’язок як необхідний інструмент громадянського суспільства у сфері реалізації державної політики інтеграції України до ЄС. Інформованість громадян щодо реалізації державної євроінтеграційної політики, її моніторинг та контроль, а також вплив та участь громадськості у реалізації державної євроінтеграційної політики є необхідною і дієвою складовою доброго врядування.

Слід пам’ятати, що електронне урядування є одним з ефективних механізмів забезпечення принципу відкритості у державному управлінні [8, с. 471], а також принципу відкритості у державному управлінні [8, с. 474]. Тому варто розвивати, по-перше, демократичні форми взаємодії

органів державної влади та друкованих і електронних засобів масової інформації в Україні; по-друге, засоби електронного урядування. Взаємодія громадян в електронному уряді відбувається найчастіше шляхом ефективного надання послуг органами державної влади та структурами бізнесу громадянам як споживачам державних послуг і забезпечення у тому числі прозорості їх роботи. При цьому актуальною наразі є організація громадського контролю за здійсненням державою своїх функцій шляхом залученням громадськості до участі в електронному урядуванні.

Інструменти взаємодії органів державної влади та громадськості шляхом розвитку електронного врядування: 1) надання повної достовірної інформації громадськості про діяльність органів державної влади; 2) залучення громадськості до формування та реалізації державної політики; 3) надання послуг з використанням можливостей Інтернету; 4) налагодження зворотного он-лайн зв’язку з громадянами щодо альтернативних варіантів державної політики, її реалізації та оцінки; 5) громадський контроль за діяльністю органів державної влади.

Таким чином, з метою впровадження європейських стандартів доброго врядування в Україні важливою є направленість органів державної влади на взаємодію з громадськістю, а також зацікавленість і активна участь громадян у процесі формування та реалізації державної євроінтеграційної політики України. Відповідно громадськості потрібно проявляти активнішу позицію щодо контролю над реалізацією державної

євроінтеграційної політики України, а органам державної влади забезпечувати інформацію та реальну здатність впливу громадян на її реалізацію та оцінку.

Висновки. Отже, з огляду на викладене, можемо зробити такі висновки. Зокрема, до механізмів формування та реалізації державної євроінтеграційної політики можемо зарахувати систему правових, інституційних, організаційних, політичних, економічних, інформаційно-контрольних механізмів, які мають використовуватись у комплексі для досягнення мети державної євроінтеграційної політики України — членства в ЄС у майбутньому після успішної імплементації положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Таким чином, розширення є важливою частиною стратегії ЄС, однак містить у собі певні виклики для сталого розвитку Євросоюзу в умовах сучасних змін; по-друге, взаємозалежний характер процесу розширення і поглиблення євроінтеграції має два взаємопов'язані вектори: державна політика ЄС на його різних рівнях (національному держав-членів і наднаціональному), а також інших держав щодо інтеграції до ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Бабець І.* Удосконалення механізмів державного управління міжнародним співробітництвом областей України в умовах євроінтеграції / І. Бабець // Ефективність державного управління. Зб. наук. праць. — 2009. — Вип. 21. — С. 202–208.
2. *Головченко В. В.* Юридична термінологія: довідник / В. В. Головченко, В. С. Ковальський. — К.: Юрінком Інтер, 1998. — 224 с.
3. *Грицаєнко Л. Л.* Інституційний механізм Європейського Союзу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Л. Л. Грицаєнко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К., 2010. — 19 с.
4. *ЄС надає Україні 116 млн євро в межах фінансових угод з урядом // Євробюлетень.* — 2011. — № 2, лютий. — С. 16.
5. *Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін.* — Т. 2: Методологія державного управління / наук.-ред. колегія: Ю. П. Сурмін (співголова), П. І. Надолішний (співголова) та ін. — 2011. — 692 с.
6. *Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін.* — Т. 4: Галузеве управління / наук.-ред. колегія: М. М. Іжа (співголова), В. Г. Бодров (співголова) та ін. — 2011. — 648 с.
7. *Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін.* — Т. 6: Державна служба / наук.-ред. колегія: С. М. Серьогін (співголова), В. М. Сороко (співголова) та ін. — 2011. — 524 с.
8. *Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін.* — Т. 8: Публічне врядування / наук.-ред. колегія: В. С. Загорський (голова), С. О. Телешун (співголова) та ін.; Львів. регіон. інститут держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. — Л.: ЛРІДУ НАДУ, 2011. — 630 с.

9. *Мармазов В.* Адаптація законодавства України до acquis Європейського Союзу: підсумки п'ятирічного шляху [Електронний ресурс] / В. Мармазов, Г. Друзенко // Міністерство юстиції України. — Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/1702>. — Назва з екрану.
10. *Закон України* “Про державні цільові програми” від 18.03.2004 № 1621-IV [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1621-15>. — Назва з екрану.
11. *Столяров В. Ф.* Основи формування фінансового механізму державного регулювання регіонального розвитку [Електронний ресурс] / В. Ф. Столяров, І. П. Москалюк // Зб. наук. праць. Економічні науки. — Вип. 5. — 2009. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20/ZnpEn/2009_5/9.Osnovu%20formuvannia%20finansovogo%20mehanizmu.pdf. — Назва з екрану.
12. *Ткачова О. К.* Теоретичні основи інституційних механізмів державного управління митною справою [Електронний ресурс] / О. К. Ткачова // Державне управління: удосконалення та розвиток. Електронне наукове фахове видання. — № 6. — 2013. — Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=587>. — Назва з екрану. (449)
13. *Труш О. О.* Механізми реалізації державної політики у сфері цивільного захисту в Україні [Електронний ресурс] / О. О. Труш // Теорія і практика державного управління [Електронний журнал]. — 2010. — № 4 (31). — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Trpu/2010_4/doc/5/01.pdf. — Назва з екрану.
14. *Федорчак О.* Класифікація механізмів державного управління / О. Федорчак // Наук. вісн. “Демократичне врядування” [Електронне видання]. — Вип. 1. — 2008. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/DeVr/2008-01/O_Fedorchak.pdf. — Назва з екрану.
15. *Шляхтун П. П.* Конституційне право: словник термінів / П. П. Шляхтун. — К.: Либідь, 2005. — 568 с.
16. *Яремчук А. С.* Місце фінансового механізму в системі державного регулювання економіки / А. С. Яремчук, О. А. Горбенко // Наук. праці ДонНТУ. — Серія: економічна. — 2007. — Вип. 32. — С. 68–73.